

Колесніченко А.С.

к.е.н., доцент

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
(Україна)

Костін Б.О.

здобувач вищої освіти,

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
(Україна)

СУЧАСНИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Дебіторська заборгованість виступає одним з найбільш значущих активів підприємства. Найбільш суттєвою для прийняття управлінських рішень є інформація про розмір дебіторської заборгованості, стан та термін погашення. Як наслідок, ефективне управління дебіторською заборгованістю може підвищити прибутковість та рентабельність підприємства [1].

Ефективне управління дебіторською заборгованістю вимагає розуміння її природи, видів та порядку обліку, аналізу саме тому дебіторська заборгованість як об'єкт бухгалтерського обліку викликає значний інтерес як у вітчизняних, так і зарубіжних науковців.

Питання управління дебіторською заборгованістю підприємства, вивчення особливостей і проблем її обліку та аналізу завжди перебувають в полі наукового інтересу провідних наукових вчених, таких як: Гуцаленко Л. Є. [2], Хомик М. А. [3], Майборода О. Є., Шепель Т. [1], Пінчук Т., Бутинець Ф.Ф., Кірейцев Г.Г. та інші. Однак, незважаючи на значну кількість наукових досліджень за даною тематикою, підходи до процесу обліку та аналізу операцій з виникнення та коригування дебіторської заборгованості вимагають постійного оновлення та переоцінки.

Організація бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості включає сукупність дій, пов'язаних із застосуванням облікових процедур, які дозволяють систематизувати, правильно сформулювати і забезпечити своєчасне отримання повної, достовірної, правдивої інформації про дебіторську заборгованість підприємства в частині визначення її розмірів та термінів погашення всім дебіторам.

Всі зацікавлені зовнішні і внутрішні користувачі провадять діяльність на основі взаємодії задля забезпечення контролю за величиною впливу дебіторської заборгованості на фінансовий стан та остаточний результат діяльності підприємства [4, с. 111-112].

Основна мета управління дебіторською заборгованістю полягає в забезпеченні фінансової стійкості та прибутковості підприємства шляхом оптимізації її розміру та структури. Дуже важливо в даному випадку оцінювати період погашення дебіторської заборгованості, оскільки чим більшим він буде, тим більшою буде ймовірність зростання безнадійних боргів.

В результаті це обумовить дефіцит грошових коштів, призведе до погіршення структури оборотних активів, зростання витрат, пов'язаних із залученням додаткових засобів для фінансування операційної діяльності.

Аналіз дебіторської заборгованості включає оцінку її розміру і динаміки; вивчення структури дебіторської заборгованості відповідно до термінів виникнення з метою оцінки стану розрахунково-платіжної дисципліни.

Для проведення вертикального чи горизонтального аналізу вибудовуються аналітичні таблиці, аналізується склад, структура та динаміка змін дебіторської заборгованості. За даними фінансової звітності визначається низка показників, які характеризують стан розрахунків з дебіторами (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники щодо аналізу якісного стану дебіторської заборгованості

Показник	Одиниці виміру	Сутність показника
Коефіцієнт оборотності	Швидкість оборотів	Показує, скільки разів впродовж аналізованого періоду обсяг доходу від реалізації здатен вмістити середній залишок дебіторської заборгованості
Тривалість періоду погашення дебіторської заборгованості	Кількість днів	Дозволяє визначити, скільки днів в середньому необхідно підприємству, щоб отримати оплату за реалізовані товари, послуги. Чим більш тривалий період погашення, тим вище ризик неотримання боргів
Питома вага дебіторської заборгованості в загальному обсязі оборотних активів	У відсотках	Наведений показник відображає питому вагу дебіторської заборгованості в загальному об'ємі оборотних активів. Зі збільшенням значення показника зменшується мобільність майна підприємства
Питома вага сумнівної заборгованості в складі дебіторської заборгованості	У відсотках	Цим показником характеризується величина та динаміка своєчасної погашуваності заборгованості. Тенденція до зростання характеризується зниженням ліквідності
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	Коефіцієнт	Показує спроможність розрахунку підприємства з кредиторами, використовуючи дебіторську заборгованість

Процес управління дебіторською заборгованістю підприємства має включати такі елементи:

- вибір та обґрунтування принципів ведення розрахунків підприємства з контрагентами;
- розробка стандартів оцінки покупців і впровадження диференційованого підходу щодо умов кредитування;
- удосконалення системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань;
- постійне оновлення процедури інкасації дебіторської заборгованості, тощо.

У сучасних умовах господарювання, які супроводжуються значною кількістю ризиків та невизначеністю, необхідно здійснювати контроль за станом розрахунків, стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства.

Суттєве перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською створює загрозу фінансовій стійкості та обумовлює необхідність залучення додаткових джерел фінансування для покриття всіх поточних зобов'язань підприємства, оскільки обсяг дебіторської заборгованості її не покриває.

Таким чином, дебіторська заборгованість виступає важливим індикатором фінансового стану підприємства. Ефективне управління дебіторською заборгованістю в значній мірі визначає ліквідність, загальну фінансову стійкість підприємства.

Підприємства мають враховувати специфіку своєї діяльності, сформульовані цілі розвитку, керуватися чинним законодавством з метою самостійного формування системи обліку дебіторської заборгованості та оптимізації аналітичного інструментарію. Це дозволить забезпечити керівний апарат достовірною, оперативною та якісною інформацією для системи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

Список використаних джерел

- 1 Шепель Т., Вінтоняк А. Організаційно-методичні аспекти обліку дебіторської заборгованості: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2572/2490> (дата звернення 26.04.2024).
- 2 Гуцаленко Л. Є. Облік дебіторської заборгованості: концептуальні основи НП(С)БО та МСФЗ. *Ефективна Економіка*. 2020. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2020/4.pdf (дата звернення 25.04.2024).
- 3 Хомик М. А. Порівняльний аспект обліку дебіторської заборгованості за НП(С)БО та МСФЗ. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Випуск 3(24). 2020. С. 503-511.
- 4 Бутко Н., Погрібняк В. Організація обліку дебіторської заборгованості в управлінні підприємством. *Молодий вчений*. 2020. № 12 (88). С. 110-114.